

6/380

Número extraordinari

LA CAMBADA

La Restauració
Societat en Comandita

Balans (de 1875 a 1905)

Guanyancias

Pèrduas

Plaga de Franca

5000 Convents

100 Empréstits

1000 milions Pressupost

Classes Passivas

Emigració

Influencia Vaticana

Las Colonias

200 mil joves

L'or amonedat

El Treball

La Llibertat

La Formalitat

La Vergonya

DE

CRACIA

IDA

—Passeu comptes, espanyols. Aquests son els negocis qu' hem fet en trenta anys.

DE DIJOURS A DIJOURS

S'ha reproduït una vegada més el famós *Parto de los montes*. Molt soroll, molt rebombori, molta expectació... las montanyas han parit al fi, i els qu'esperaven que naixeria una espantosa alimanya s'han hagut de contentar ab una ridícula rata. No altra cosa podia resultar de la còpula de 'n Montero Ríos y en Moret, un parell de maulas en tota l'extensió del vocable.

Alardejava en Montero Ríos de que faria tremolar las esteras altas y baixas al demanar, ó millor encare, al exigir la próxima reapertura de las Cortes. A la primera intimació, en Villaverde havia de anar-se'n de costellas. Ab aquest intent va posarse d'acort ab en Moret y joh efectes estupendos del olor de pomada... bastá aquest petit contacte, pera ferli perdre tots els bríos, pera transformar en un anyell manych al espantable lleó de la democracia monárquica.

La intimació ha quedat reduhida á una súplica humil, á una protesta aygnalida, á una manifestació tímida de que si las Cortes no 's reunexen desseguida, el gran partit liberal democràtic declina desd' ara totes las responsabilitats. El document careix en absolut de virilitat y hasta de sintaxis. Forma un pilot de llochs comuns que qualsevol periodista de infima classe 's desdenyaria de suscriure.

Y no obstant hi estampan la seva firma al peu els dos cap-pares de las agrupacions rivals, que fins ara venían tirantse 'ls trastos pel cap. *Eugenio Montero Ríos-Segismundo Moret*. Aquestas dos firmas, continuadas al peu de un escrit, pretenen que tinguin una eloqüencia avasalladora. ¿Qué importa que 'l document no digui res en substancia, si las dos firmas apareixen juntas com una manifestació patent de que s'ha realiat al fi la desitjada aproximació, tantas voltas intentada inútilment?

Ara veurá la corona que las fraccions liberal y democrática estan perfectament unidas y en disposició d'acceptar el poder. Cert que al país tant se 'n hi dona, com á las dos fraccions tant se 's ne dona del país, qu' en aquest punt estan iguals ellas y ell. Pero 'l jefe del Estat ¿será tan cego que no veji que 's troban ja en perfecta disponibilitat de sentarse á taula?

Desgraciadament per en Montero y en Moret, els puestos estan ocupats... y segons sembla ho estarán per algún temps. En Villaverde es avuy 'l home de confianza. Li reconeixen una habilitat que no tenen tots els polítics al servey de la monarquia. Té gra-pa per estrényer el ganyot del país. Y com necessita temps pera reforsar els tornillos de la premsa li donarán tot el que reclami.

Segur de la seva posició, ha pogut respondre als pidolayres, dihent que no es seva la culpa de que no s'hayan aprovat els pressupostos de 1905 en cumpliment del precepte constitucional. La responsabilitat recau en tot cas sobre 'ls guberns que 'l precediren: sobre en Maura, que tingué 'l occurrència de dimitir el 14 de desembre deixantho tot en l'ayre; y també sobre 'l general Azcárraga, que ni menos va tractar de regularizar la situació económica que havia quedat pendent. Ell, per la seva part, vol fer foch nou, confeccionant uns pressupostos distints dels qu' estan pendents d'aprobació y han de considerarse retirats. En Villaverde destina la seva labor al próxim exercici del any 1906. Quan la tingui confeccionada, allá pel maig ó 'l juny próxim, llavors convocará las Cortes, y ja 's veurá lo que 'n resulta. Vindrán desseguida las vacaciones imperiosas del estiu, y si 's liberals tenen pa sech que se 'n fassin sopas y, si no 'n tenen, que dejunin.

¡Lluhuts han quedat en Montero y en Moret, ells que demanavan el poder immediatament, á fi de poder dirigir las eleccions provincials, assegurantse una majoria en el Senat!

Aquesta es la sort reservada als pasteleros. Se divorcian del poble per arriarse al sol que més escalfa... Pero may el calor del sol ha escalfat á cap cadáver.

PEP BULLANGA

La República del 73

A BARCELONA

RECORTS Y CONSIDERACIONES

o recordo com si fos avuy. Feya algún temps se donava per fracassada la monarquia democrática de D. Amadeo de Saboya, y era, per consegüent, inevitable 'l adveniment de la República. No hi havia altra solució possible. A pesar de lo qual el partit republicà estava fonament dividit y desconcertat. Venia la República evolutivament, portada per la força de las circunstancias, y no obstant, hi havia qu' s'empenyava en portarla pels medis revolucionaris fent de la revolució una especie de sport. El Directori, compost pels Srs. Figueras, Cas-telar y Pi y Margall, recomanava la calma y la prudencia veyent próxims á madurar els fruits de una sabia política de benevolencia ab els elements més radicals de la improvisada monarquia, y contra aquests consells tan autorisats protestavan de paraula y ab fets els titulats intransigents, alsant bandera de rebelió en el Ferrol y en alguns punts de Catalunya. En aquesta falta de serenitat y de disciplina política s'endevinavan ja las grans dificultats

ab que la República hauria de trossar desde 'l instant mateix de la seva proclamació. ¿Qué importava que se 'n anés D. Amadeo, si quedavan tants republicans que tenían un rey al cos?

La noticia telegráfica de l' abdicació de D. Amadeo de Saboya fou rebuda á Barcelona á altas horas de la nit del 11 al 12 de febrer. Jo 'm trobava al *Café de las Delicias* (avuy *Lyon d'or*) esperant com de costum els darrers telegramas pera tancar l'edició del diari *La Independencia*, quan va venir el que donava compte de l'esperada nova. El rey havia abdicat: el Congrés y el Senat reunits en Assamblea soberana havían proclamat la República, constituïntse baix la presidencia de D. Estanislao Figueras, un ministeri compost de quatre republicans antics y cinch radicals dels que havían servit á don Amadeo de Saboya.

Barcelona, en aquellas horas de nit, dormia tranquilament. Anarem á la Casa de la Ciutat y no hi havia ningú. Era alcalde de Barcelona D. Francisco de P. Rius y Taulat que contava ab una petita majoria de regidors monárquics sortits victoriosos de las urnas per art de la trampa y á favor de las divisiones que minavan als republicans barcelonins. Don Francisco en aquells moments criticats se trobava á casa seva descansant. Al dia següent ell y la casi totalitat dels regidors monárquics presentaren la dimissió, fentse cárrech del gubern y administració de la ciutat la minoria republicana presidida per D. Narcís Buxó.

A la Diputació provincial, ahont ens dirigirem immediatament, hi trobarem alguns diputats republicans (ho eran casi tots els que formavan la Corporació), entre ells al venerable D. Ildefons Cerdá, autor del plano d' Ensanxe. D. Ildefons, home seré, catxassut y pareimonidó, al enterarse del gran sucés, doná disposicions per engalanar la fatxada del edifici, recomenant que s'hi colocoques una bandera ab un número d' estrellas corresponents als diversos Estats que havían de compondre la projectada federació española. Creya ell que havían de ser 49, corresponents á las provincias; pero prompte 's convencé de que seria millor limitar las estrellas de la bandera al número de las antiguas regions.

El 12 fou día de alegría pels republicans y d'expectació, de rezel y de contrarietat pels enemics de las novas instituciones que no eran poch ni pecavan de massa escrupulosos. ¡Si á lo menos entre 'ls republicans hi hagués hagut un verdader esperit de concordia y de mútua confiança, 'ns hauriam pogut ben riure de 'l hostilitat dels nostres contraris!... Pero, desde la insurrecció del 69, viviam dividits y enemistats per qüestions més que de principi, de temperament, y ni las grans responsabilitats que 'l adveniment de la República 'ns imposava bastaren á fer obrir á molts els ulls á la rahó, importants una conducta de severa y leal adhesió als homes eminentes que desde 'l Directori havían passat á formar part del Poder executiu de la República.

Contribuía á fomentar el disgust y 'l escama dels republicans la conducta equívoca y altament sospitosa del general Gaminde, qu' exercia 'l mando militar del Principat. El general Gaminde, qu' en la insurrecció de Gracia s'havia guanyat el títol de general *Bum-bum*, no tan sols deixava de adherirse á las novas instituciones, sino que anava concentrant á Barcelona la major part de las columnas que operavan contra 'ls carlistas. En pochos días se reuniren més de 15 mil homes en la capital.

Hi havia per lo tant fundats temors de una intenció contra la República. A fi d'evitarho se feren traballs actius ab las classes del exercit. Els sargentos, per tandas numerosas, algunas de las quals ascendían á un centenar de individuos, acudían á rebre instruccions al Círcul republicà del carrer de Sant Pau, ahont residia 'l Comité directiu del partit, manifestantse disposats á desobeir las ordres dels jefes, dat cas que aquests tractessin d'atentar á la República, qu' era 'l gubern del país.

Y no eran sols sargentos els qu' entravan en intelligençias ab els republicans. La Diputació provincial rebé 'l expontánea adhesió dels coronels dels batallons de Cuba y de la Habana. Al saberho 'l general Gaminde, doná ordres de que 'ls dos batallons sortissen de Barcelona.

Era á la matinalada del 21 de febrer quan la marxa havia d'efectuarse. Un grupo numeros de paisans els victorejà ab gran ardimet al sortir de la Ciutadela, y en lloch de pendre 'l camí de Moncada que tenían senyalat, se dirigiren, acompanyats del poble, á la Plassa de Sant Jaume. A las pocas horas tota la guarnició de Barcelona, obehint á las excitacions dels elements populars, que penetraren en els quartels, feya cap al mateix punt. Las tropas victorejavan á la República, y alguns soldats portavan el fusell sobre las espaldas al revés, es á dir, ab la culata enlayre. La plassa y 'ls carrers afuents quedaren plens de tropas de totes las armas, y allí las deixaren, sense d'acció, la majoria dels jefes y oficials que anavan esquitillantse. Molts dels soldats fraternisant ab el poble cambiavan el ros per la barretina... y no dormían ni molt menos els agents del carlisme, fomentant el desconcert y la deserció.

El general Gaminde, verdader y únic causant del desgabell, aná á refugiarse á bordo del vapor *Lepanto*. Pocas horas exercí 'l mando el segón cabo que 'l substituía, y per últim la Diputació s'hagué de fer cárrech de la guarnició de Barcelona, nomenant Capitá general interí al coronel més antic, qu' escaygué serho el del regiment de caballería de Almansa, D. Félix Remigi Iriarte.

Las tropas tingueren alguns días de libertat omnimoda. Ningú las manava, ningú cuydava d'ellas. Els soldats anavan á collas pels carrers, cantant, alborotant, fent broma, pero sense danyar á ningú. Més que un exercit indisciplinat semblava alló un estudi de noys quan es fora 'l mestre.

Encare 'm sembla veure á un artiller alt com un sant Pau y borratxo com una sopa, donant voltas com si estigués engaviat, endintre de la barana del ample sortidor de la Plassa Real, sense trobar la sortida, tot amohinat y no recordantse de que saltant la barana hi havia entrat y de la mateixa manera n'hauria pogut eixir.

A las horas del ranxo y de dormir, las tropas casi sense oficials se 'n anava al quartel: després á pas sejar tot el día.

Un episodi típic. Disposá la Diputació provincial que 'l Sr. D. Pere Pons, antic comandant de milícia, anés á ferse cárrech del mando del castell de Montjuich. L'acompanyaren alguns amichs, un dels quals hi aná á la casolana, ab un seu fill, noy de uns 14 anys. Alguns soldats del castell se figuraren que aquell xicot era el príncep Alfons, havent costat quart y ajuda convence'ls de la seva equivocació, y evitar un conflicte que hauria pogut terminar tràgicament.

La Diputació provincial pera fer honor al lema de «Abaja las quintas!», que havia sigut un dels crits més constants del partit republicà, decretá la disolució del exercit forós y la formació de un exercit voluntari. Era aquesta una aspiració honrada, pera plantejarse en temps normal; pero resultava inoportuna y perillosa en circunstancias tan difícils com las que atravesava la República, combatuda al naixer per tants enemics y havent de fer cara á la insurrecció carlista, á cada moment més formidable. La Diputació hagué de compondre 'l error que havia comés, al veure qu' entre 'ls milers de soldats als qui s'oferia la licencia, invitantlos á reenganxarse voluntariament, á duras penas ascendiren á un centenar els que s'hi prestaren. Als nostres diputats els enganyava 'l cor. No eran 'l amor á l'idea, ni 'l abnegació y 'l desinterés las virtuts predominants, com ho sigueren á Fransa, en la memorable revolució de 1789, en la que 'l entusiasme de tot un poble feu assombrosos prodigis. Tal com vingué á Espanya la República, es á dir pacíficament, per medi de la evolució, per la força de las circunstancias, com á resultat de una política experta y previsora, més hi havia qu' esperar de la sensatés y la serenitat, que de 'l alborot y 'l desgabell. La transformació radical de las instituciones monárquicas en instituciones republicanas més que ab medidas improvisadas que no tenían de revolucionarias sino 'l apariencia, devia de conseguirse ab el treball actiu dels homes eminentes colocats al davant del gubern y apoyats per la ferma adhesió del poble.

Vingué després el general Contreras á ferse cárrech del mando militar de Catalunya, sense que millorés gran cosa la situació.

L'onze de mars visitá Barcelona 'l President de la República D. Estanislao Figueras. En una reunió que tingué lloch en el gubern civil hont s'hostatjava, tracté de reduhir las diferencias que mediavan entre 'ls titulats republicans intransigents y 'ls transigents, sense haver tingut la fortuna de conseguirlo. Tant fácil com hauria sigut dirli:—D. Estanislao: conti incondicionalment ab tots nosaltres: vosté mana; á nosaltres no 'ns toca més que obehir cegament al gubern de la República.

El Sr. Figueras anunciá ja llavors cert propòsit, que molts dels presents prengueren com una exageració, filla del seu carácter impresionable:—A l'hora menos pensada—digué—agafo 'l tren y me 'n vaig á Fransa.

Y aixís ho feu, en efecte, sino desseguida, algun temps després.

Al evocar aquests petits recorts de la primera República, á Barcelona, als quals podriam afegirhi molts pormenors curiosos, no 'ns proposém altra cosa que ser esclaus de la veritat. Ja sabem que 'l diria ens ha fet molt mal en distintas ocasions; pero no per aixó devém, ni podém disfiessarla, may sigui sino per lo que la veritat té de instructiva.

La campanya dels monárquics encaminada á contrariar las reivindicacions republicanas ha tingut per armas principals el descrédit y la difamació contra uns homes que si de alguna cosa pecaren fou de una candides y de una franquesa excessivas. De lo que digueren ab una gran sinceritat, encare avuy procuran treure'n partit, sense considerar que la franquesa es al cap-de-vall una virtut que contrasta ab els enganyos y las farsas que han sigut constantment el distintiu dels guberns de la monarquia.

La República del 73 sigué honradissima. No 's pot dir d'ella que causés danys al país. A Barcelona, á pesar de l'agitació que reynava, ni una sola vegada s'alterá 'l ordre públic. No fou atacada la propietat, ni tampoch ho sigueren las personas. El treball abundava y corria el diner, especialment 'l or, que després de la restauració va anar desapareixent, com si 'ls guberns monárquics 'l haguessin fet fonedis, valentse del paper xupó dels Bitillets de Banc maneats pels agiotistas y concessionaris de tota mena de monopolis.

Qui compari 'l estat del país en 1873 ab el que té avuy, no podrá menos de fer justicia á la República. S'ha parlat de la inestabilitat dels ministeris republicans, sense fer avinent que á la primera contrarietat aquells ministeris s'apressuravan á dimitir; pero queyan parlamentariament, per un excés de pundonor y de vergonya. Avuy tots veyém com desapareixen, 's forman y 's reforman, á espantilas de las Cortes, y per causas que no poden explicarse. Els republicans tenían plétora de projectes, encare que molts d'ells prematurs, dada la cultura del país, inspirats tots, sense escepció, en el noble desitj de fer el bé de la patria. En cambi 'ls guberns monárquics marxan sense rumbo, no tenen ideas, ni plans, y ho supeditan tot al afany de sostenirse y de sostenir á la vegada un ordre de cosas caduch y ruinós. Aixís es com han desmembrat á la nació, arrastrantla á la ruina més espantosa.

Ab totes sas exterioritats alborotadas no arribá may el desgabell intern en la gobernació del país, al gran á que ha arribat avuy, en que 'l esperit públic sembla que dormi amodorrat, insensible á las probas més vergonyosas á que pot estar subjecte un poble.

L'exemple del 73 ha d'ensenyarnos á ser cantes y reflexius. Per fortuna avuy el poble está molt més educat y es més conscient que trenta dos anys enera. La perseverancia ab que ve sostenint 'l Unió republicana es una garantia de que la segona República, oferta al país com 'l únic punt de salvació, naixerá més forta que la primera, alcansant la vitalitat de las solucions definitivas, conformadas ab las exigencias del progrés modern.

P. K.

1873-1905

ER ventura la situació d'Espanya avuy es més segura y desembrassada de lo que ho era trenta dos anys atrás, durant el gubern de la República española?

La República vingué en una época de agitació, de febre, de apassionaments y de perturbació, conseqüencia lógica de haverse desviat el rumbo natural de la Revolució de Septiembre, que fou anti-dinástica y havia de ser francament republicana. Els que s'empenyaren en aixecar de nou el tron colocanthi un príncep estranger cometeren una gran torpesa y foren víctimas de la seva temeritat. La dinastia saboyana era impossible, á pesar de las grans qualitats que adornavan á D. Amadeo de Saboya. Per no pertányer á la rama legítima que basa el dret á cenyir la corona en la ley de 'l herencia, no lográ contar ab 'l apoyo dels elements genuïnament monárquics apoyats en la poderosa força de la tradició. Per ser rey, tampoch pogué mereixer 'l adhesió de las masses populars partidarias de la República.

D. Amadeo hagué d'abdicar quan ja no li quedava un pam de terra segura en que apoyar la planta.

Al partir d'Espanya deixava una guerra á Cuba y una guerra civil á la Península: y 'ls partits polítics enconats y en fera lluyta. El mateix D. Amadeo ho digné en son missatge de abdicació: «Dos años largos há que cifo la corona de España, y la España vive en constante lucha, viendo cada día más lejana la era de paz y de ventura que tan ardentement anhele. Si fueran extranjeros los enemigos de su dicha, entonces, al frente de estos soldados tan valientes como sufridos, sería el primero en combatirlos; pero todos los que con la espada, con la pluma, con la palabra agravan y perpetúan los males de la nación, son españoles; todos invocan el dulce nombre de la patria; todos pelean y se agitan por su bien, y entre el fragor del combate, entre el confuso, atronado y contradictorio clamor de los partidos, entre tantas y tan opuestas manifestaciones de la opinión pública, es imposible afirmar cual es la verdadera, y más imposible todavía hallar el remedio para tamaños males.—Lo he buscado ávidamente dentro de la ley y no lo he hallado. Fuera de la ley no ha de buscarlo quien ha prometido observarla.»

Una pintura de la situació gravíssima creada pels que desviaren la Revolució del seu rumbo, no pot ferse ab tochs més precisos y exactes, que 'ls que figuran en els párrafos de aquest memorable document.

Pera rectificar el rumbo, era massa tart. Una gran part dels elements revolucionaris, servidors de la monarquia saboyana, prengueren consell del despit y sigueren hostils á la naixent República. Els enemics enconats de las instituciones populars se crequeren al veure 'l divorci que s'havia promogut en el camp de la Revolució.

Y ab tot y aquests inconvenients gravíssims, la República treballá pel bé del país. Feu unas elecciones legalíssimas. El Parlament fou la font de tots els poders. Las crisis ministerials se plantejavan y 's resolían á la llum clara de la discussió y de las votaciones públicas. Si en poch temps 'l Assamblea devorá quatre ministeris, deu atribuirse principalment á que cap dels prohoms republicans se casá ab el poder, ni tracté de sostenirse creant funestas oligarquias. Tots procediren ab desinterés, ab nobleza y ab un excés de pundonor. Entravan pobres en el gubern y pobres ne sortían. L'honorades acrisolada sigué un dels timbres més preciats de la seva vida pública.

A despit de las circunstancias difícilissimas en que 's trobaren envoltos, no castigaren als contribuents, ni deixaren el Tresor públic endarrerit, ni abusaren del crédito. Tampoch crearen monopolis odiosos ni cometeren despilfarros de cap mena. Y ab tot, reorganisaren 'l exercit y acumularen els elements necessaris de que després se valgué la restauració per acabar ab la guerra civil carlista y ab la guerra de Cuba.

Sense la trastada comesa per un general borratxo, es més que segur que la pública tranquililitat s'hauria restablert al fi, y 'l país hauria trobat una orientació segura pera realisar el progrés al amparo de las lliures instituciones republicanas.

La monarquia de D. Alfonso XII restaurada en 1875, la regencia de D.ª María Cristina inaugurada deu anys després y la actual monarquia de D. Alfonso XIII suman 30 anys de poder. ¿Y quins resultats s'han conseguit?

A las agitacions del periodo revolucionari va succehir la calma y la tranquililitat, de manera que la situació no podia ser més propicia pera millorar la sort de la nació. Desgraciadament tots els gubernants sense escepció, s'han recordat sempre més de las sevas conveniencias que dels interessos públics. Ben al revés dels homes de la República, ells han sigut dels que no dimiteixen may. Després de arreglar el torn pacífic pera 'l us del fruyt del poder, no cuydaren més que de anarse passant la pilota, ofegant per complet las iniciativas del país. Per aixó prescindiren sempre de 'l opinió, convertint el sistema electoral en una asquerosa trampa.

Y han castigat terriblement al país suert y condemnat á l'impotencia. Económicament 'l han arruïnats. Dels 1.000 milions que li exigeixen tots els anys, ne destinan més de las tres quartas parts á saldar trampas y á mantenir despilfarros. Las fonts de la riqueza pública están estroncadas. Els impostos excessius agotan las energias productoras. S'improvisan rápidas fortunas entre 'ls amos del tinglado. No prosperan més que 'ls que disfrutan de determinats monopolis y 'ls favorecuts ab ciertas subvencions. Pera fomentar 'l instrucció no hi ha un céntim. En millorar els serveys de pública utilitat no hi pensa ningú. En cambi 's dona força creixent á la plaga a'soladora del clericalisme. Els gubernants més volterians, més descreguts fan gala de una interessada moixigatería religiosa.

Com á coronament de un sistema corruptor, de servilisme monárquic y de desmoralisació en totes

las esferas del govern, Espanya va perdre de la manera més vergonyosa son vast y rich imperi colonial. Y per no saber recobrar-se dels seus desastres, per no decidir-se a castigar als culpables de tants crims de lesa patria, ha acabat per perdre també la consideració de tots els pobles civilisats veient-se tristement classificada entre las nacions moribundas.

Tot això es lo que devém als governs de la monarquia. No cal exagerar la nota. La degeneració, la miseria, la desgracia saltan a la vista: no poden amagarlas ó dissimularlas ni 'ls mateixos que n' han sigut la causa.

Avuy mateix impera l' desgabell més espantós en las agrupacions governants. Avants devoravan tranquilament al país en bona companyia; avuy el devoran tirant-se 'ls plats pel cap. No hi ha un eol partit monárquic que tingui un plan, ni una idea, ni un pensament. Encare que 'ls concebessin, no n' hi ha cap tampoch que tingui la consistencia necessaria pera portarlos a terme. Tots els homes de alguna figura han fracassat. Aquell torn pacífich d' altres temps está descompost en mil trossos y no regeix ni funciona. Ens trobém en un periodo de disolució.

En menos de dos anys hi ha hagut cinch ministeris. Ja no gobernan els partits sino las fracciones dels partits. Impera sols el personalisme de segona y de tercera classe. Se provocan las crisis ministerials á espatllas del Parlament, y las Corts permaneixen tancadas perque no poden donarse explicacions satisfactorias sobre determinats successos. Els que haurían d' exigir las ab energia s' aplanan servilment á las indicacions que parteixen de ciertas esferas.

Y tot está desorganizat: l' exercit, la marina, l' administració. Y tot está perdut: la producció, el comer, l' industria y l' agricultura. Y l' poble no pot menjar. Y l' emigració de brassos útils ha pres el carácter de una sangría oberta.

¿Volen sostenir que la República del 73 sigué un govern dolent, detestable? No ho era tant de bon tros com l' actual ordre de cosas.

Y no obstant, la República durá sols onze mesos escasos, mentres l' ordre de cosas actual conta trenta anys de fetxa: ¡trenta anys, casi un ters de siglo!

Pera la cayguda de la República bastá la militada de un general borratxo... ¿Qué será menester pera conseguir el desvanecimiento de aquesta llarga pesadilla?

Molta saliva 'ns fan tragar... ja casi no podém més. ¿No ha arribat encare l' hora d' expelirla?

P. DEL O.

L' govern ha arrendat per 10 mil duros anuals l' edifici ahont tenia las quadras la companyia de omnibus *La Catalana*, al objecte de convertirlo en un nou quartel de la guardia civil. Las obras que s' hi projectan son de molta importancia á fi de qu' en punt á comoditat res deixi que desitjar.

En un curt espay de temps s' haurán inaugurat dos establiments, dignes l' un de l' altre: la presó modelo y el nou quartel de la guardia civil.

Y en cambi l' govern no té un quarto pera fer escoles, ni instituts d' ensenyansa técnica, ni una casa de correus y telégrafos digna de Barcelona.

Pera civilisar al poble, ne té prou ab els civils. Per assegurarli la libertat dintre del progrés, li basta la presó.

El gran escritor Anatole France repudia l' alianca francesa ab l' autor dels assassinats de Sant Petersburg. La República deu aliar-se ab el poble rus; may ab l' autócrata que 'l tiranisa.

«El poble francés —diu— no vol unir-se al Czar contra tal ó qual poble de Orient ó d' Occident: el poble francés es amich de tots els pobles, lo mateix dels inglesos que dels alemanys, igual dels russos que dels japonesos. La Fransa revolucionaria, la Fransa socialista, la Fransa nova, diu com la santa heroina de Sófocles: —Mon destí es compartir l' amor y no l' odi.»

«Ja no hi ha crims extranyos á nosaltres; ja no hi ha crims llunyans... La gran paraula socialista ha sonat en totes las nacions dihent: «Proletaris de tots els païssos uniuos! La unió dels obrers será la pau del mon!»

Aquests hermosos conceptes reveladors de un porvenir de justicia y de progrés, mereixen ser esculpts en lletras d' or.

La solidaritat dels elements progressius de tots els pobles s' imposa cada día ab més urgencia. ¿Qui'n transformació més radical no s' operará en el mon el día que 'ls pobles oprimits puguin contar per per emanciparse ab el concurs efectiu dels pobles lliures!

A Salsadella (Castelló de la Plana) ha sigut assassinat villana y traïdorament, el jove Eleuteri Querol, jefe briós del partit republicà.

Aixís las gasta encare per aquellas terras el facinerós caciquisme.

Ja fora ocasió de que 'l poble espanyol en massa empaytés als cacichs com se cassa als llops malvats, exterminantlos á cops d' estaca.

Don Francisco Layret, distingit correligionari, president que ha sigut fins al terme de la seva carrera de la Joventut escolar republicana ha obtingut en l' Universitat central, en renyidas oposicions, un dels dos premis extraordinaris del Doctorat de Dret.

La *Perdiu* te rahó quan assegura que 'l partit republicà 's compon d' analfabets.

Com saben nostres lectors el govern de la República xilena ha secularizat l' ensenyansa prohibint á frares y monjas de todas las castas que regentin escolas.

El delegat apostólich va preguntar al ministre de Instrucción pública la causa de aquesta mida de govern. Y 'l ministre li va respondre sense ferhi embuts: —Ho hem disposat aixís pera restablir la moral.

Podia el delegat apostólich haverse estalviat aquest pebrot.

La moral no será si volen incompatible ab la religió; pero sí ab la conducta de molts que prevalguen de la religió explotan la credulitat y la tontería humana.

El Czar de Russia semblava l' home més humanitari del mon. A ell se degué la iniciativa del Congrés de la pau, que 's reuní á La Haya y que tenia per objecte conferir al arbitratje todas las diferencias que poguessin surgir entre distintas nacions.

Y no obstant, ell es qui ha encés al Extrem Orient la més horrenda de las guerras; y ell es també qui ha anegat en sanch dels seus súbdits la pretensió honrada y lleal de que fes la pau á tota costa.

¿Quín efecte més repugnant produheixen aqueixas irrisorias hipocresias!

A mida que 's pronuncian las aproximacions del rey de Italia ab el Vaticá, els elements radicals se donan per enganyats y 's disposan á adoptar una actitud enérgica contra tals tendencias.

un *bandereta* pera la causa de la libertat. Després de uns quants anys de figurar en la majoria republicana, cap á sas vellesas ha apostat de sas ideas per entregarse als brassos dels reaccionaris, apoyant en l' Ajuntament als regidors carcas, que ab tot el descaro ostentan la representació del poble, gracias á las baixesas y atropellos de que 's valgueren en las últimas eleccions municipals.

Y ara, una pregunta. ¿Podría dirnos el Sr. Guday si es cert que son compinxen l' ensotanat Jaumet fandilletas, va manar á l' ermitana de la Oisa que cremés una imatge de la citada capella? ¿Es cert que aquest concejal venut, no va protestar de la intenció del Inquisidor fandilletas, ab tot y ser ell un dels administradors? ¡Cá! ¡Pobre home! 'S veu que junt ab la dignitat política ha perdut la carta de navegar.

SITGES, 6 de febrer

El passat dissapte al matí l' Alcaldía d' aquesta vila notificá al gloriós mártir Sant senyor *Ventureta*, l' acort pres en sessió secreta per la corporació municipal, en virtud del qual se 'l destitueix del càrrech de secretari del Ajuntament que per espay d' uns vint anys ha vingut usufructuant gracias, ara últimament, als bons officis de la camarilla Oms, Sostres y Casanovas, satélits del que fou un día cacich regional máxim Planas y Casals.

Al mateix temps doném el pésam al *Margarit*, á l' *Agutzilet*, al *Tribulacions*, al *Morro tallat* y demés esquenadrets y panxa-buits que ab tal de poguer concore a las fartaneras y tiberis l' ajudaren en sas moltas trapacerias y malifetas.

Tous, 5 de febrero

El célebre *Mistaire* se 'ns ha moralizat. Així ho de mostra la fundació del seu Centre Moral Instructiu del Sagrat Cor de Jesús. Pero lo bó es que, després d' haver cridat contra las funcions que 's donavan en el local del Comité Republicá, el nostre rampellut que d' aixó 'n feya

lats y assensinar al arcalde. Els regidors republicans *Met* y *Maula* que de representants dels explotats s' han convertit en idem dels explotadors, van corre á avisar al arcalde. Aixó fou que aquest rebés á la comissió de un modo destemplant diguent certas paraulas contra 'ls liberals impropis de una persona de sa ilustració.

Lo que no s' esplica es l' acutit d' en *Met* y 'n *Maula*; aquests dos senyors s' han acostumat á encendre un ciri á Sant Miquel y un altre al diable. Saben de sobra que 'l poble de La Bisbal es incapás de pendre semblants determinacions, y el fet de anar á avisar al arcalde, va ser pera ostentar méritis devant d' ell.

Baylet, deixaho corre aixó de casarte ab una inglesa. ¿Encare no 'n tenim prou d' inglesos en 'questa terra?

En Montero y en Moret s' han unit, segons ells diuhen. ¿Quánt durará aquesta unió? ¿Deu, dotze, catorze días?...

Mallorquí que ab l' escopeta te 'n vas per boscos vedats, véz que, creyente que cassas, no resultis tú 'l cassat.

La trista lley del descans sembla una espelma de seu; com més vegadas la mocan, més mala cara va fent.

A la porta del Congrés no hi vajis pas á trucar, que ara 'l porté es don Raymundo y diu que ha perdut la clau.

Las pobras Corts espanyolas son com las alhajas raras; per evitalshi perills, casi sempre están tancadas.

Creume, Canalejas, treute la careta radical; disfressat ab aquest traje, al *Real* no hi entrarás.

Quan veig passá un automóvil ab velocitat suicida, recordo 'l de cert xicot y al pensarhi... 'm poso á riure.

En Villaverde s' figura ser l' amo de las cireras... ¡Ay pobret! ¡El millor día t' ho dirán de Polaviejas!...

«A tu puerta planto un *Dato* y á tu ventana un *alot*, ab el fi de que quan surtis te rompis la nou del coll.

Días há que vé dihentse, donantse casi per cert, que l' *Azcárraga* s' retira. Bueno, pero ¿á quín convent?

Quatre motins per consums, tres *nuegas*, deu morts de fam... (Extracte de las noticias d' un poble un xich regular.)

En certs puestos hi plou poch, en altres punts hi plou massa, y la Providencia res; sempre tan bona y tan sabia.

¿Qu' es aquest trasbals d' embuts, y tupins y gats tancats? Es el Govern que prepara la máquina electoral.

En Moret y en Villaverde en públich sempre s' barallan, pero quan no 's veu ningú, no 'n volguen més d' abarrassadas.

¡Miren els camps de 'n Romero quin aspecte més bonich desde que 'l seu amo 'ls rega ab la suor del país!

Com que diu que la pesseta la pobra está tan malalta, una que ahí 'n vaig cobrar, ¿jo que sí? me 'l he gastada.

L. WAT

La retirada de l' Azcárraga

—¡A un convent, á un convent!... Fet y fet, l' arma que jo manejo mes bé son els rosaris.

Ja veurán com el Papa no podent embolicar á Fransa, s' dedicará á embolicar á Italia.

Pero bé podria succehir que lo que Víctor Manuel guanyés en benediccions papals, ho perdés en apoyo popular... y llavoras no sería tan difícil que la República s' encarregués de tirar al Tiber el repugnant pastel.

En molts punts de Italia s' ha resolt el problema de la carestia del pa, de una manera molt senzilla. ¿Saben cómo? Municipalisando.

Son en gran número els Ajuntaments que han acabat ab els abusos dels intermediaris, posant form municipal y servint á preu de cost un article tan necessari á l' alimentació del poble. A tal efecte, el govern italiá ha dictat una lley autorisantlos á ferho.

Aquí á Espanya, en cambi, no hi ha qu' esperar que 's prengui may una resolució semblant.

Del abús viuhen els nostres governants, y han de sentir naturals simpatias pels que viuhen abusant de la miseria del poble.

PREMIÁ DE DALT, 7 de febrer

En aquest poble tenim un concejal elegit pel partit republicà, que ab tot y semblar un home, ha resultat ser

escándol al peu del altar, ara s' regositja en aquell centro moral ab el mateix repertori d' obras que nosaltres representavam. El mestre de la localitat també simpatisa molt ab ells al extrém de cuidarse més de la difusió moral *centralista* que de la verdadera ensenyansa racional. Molts días, segons diuhen, deixa sortir els noys á l' hora de classe pera que se 'n vajin á la rectoria y aprenguin á cantar missa.

¿Y de ciencias exactas, com van els noys?... ¡Per ara bons, gracias!

SALLENT, 31 de janer

Hem tingut la fortuna de arregar en la fábrica de Fills de Cosme Serra, un director que mira molt els profits dels treballadors. Els filadors *guanyan* 21 pesetas cada semana, el que més 28. Ara descontantne 12 que han d' entregar al ajudant, surten á cobrar unas 10 pesetas y... alimenta la familia, instrueix els fills, y encare digas res que... *quan no t' agrada vésten*, si no es que te 'n treguin antes. Podria disculparse el tal fulano donant la culpa als seus amos si no hagués ja probat l' amor que te á els treballadors ab els fásichs ab que 'ls enjega. Ademés, segons noticias dignas de crédito, va haver de marxar á escape empaytat pels obrers d' una fábrica del altre riu. 'S veu que vol que sempre li vajan al darrera. Ha vist que 'n aquesta vila imperava la miseria y ha cregut que 'ls obrers treballarían pera res; pero, s' ha equivocat, perque encare restan treballadors que tenen dignitat per no consentir una explotació tan iniqua.

LA BISBAL, 4 de febrer

La companyia arrendataria dels consums ha tingut á bé posar al máxim las tarifas referents á las especies, perjudicant á molts industrials y de retruch á la classe proletaria.

S' aná en manifestació pacífica á demanar justicia al alcalde y algun mal intencionat s' adelantá á avisar á la Central de consums ó siga al *escorçador del pobre contri buyent* y manifestá que se havia acordat cremar els fic-

BOSQUEIG

Las rodas giravoltan ab estrident soroll, y las corretjas llican per sobre dels tambors. Las máquinas grinyolan y dintre de aquell lloch un ayre s'hi respira que fa mal bé 'ls pulmons. Per la vidriera bruta penetra un raig de sol, únich senyal que tenen els braus treballadors, per sapiguer que 'l día s' aixeca encisador. Y en Pau, l' infelís tsích, al veure 'l raig de sol, furios dona surtida á mil imprecacions. —Ja surt el sol,—murmura.— Ja l' astro esplendorós á bestias, plantas y homes els fa extremir de goig, mentres que á mí la rabia me fa bategá 'l cor. ¿Que 'm fa que vida donguin sos raigs benefactors, si á mí l' humá egoisme me roba aquest consol? Son mes que jo ditxoos els aucellets del bosch, puig no tenen qui 'ls privi de aprofitá 'ls favors, que la Naturalesa prodiga á n' els sers tots. ¡Que necessito ayre! ¡Que necessito sol! ¡Aixís á totes horas me parlan els doctors! ¡Inútil tot quant diuen! ¡Esclau del treball soch, y son vanas quimeras las sevas pretensions. ¡Aquí haig de corsecarme! ¡no son els raigs del sol ni l' ayre saludable per un treballador! Per no morir de gana no puch deixá aquest lloch, y acabaré sens dubte morint d' un mal pitjor.

Y fent ab ironfa un gesto desdenyós, de nou empren la feyna tot renegant del mon.

J. Usón

UN PROJECTE IMPORTANT

La Cámara francesa s' ha distribuït últimament entre 'ls diputats, un projecte de ley de Mr. Colliart sobre las diferencias á que donan peu tot sovint els dos agents de la producció en exercici: el capital y 'l treball. Tanca aquest projecte 'ls gèrmens de una idea progressiva, per quant s' encamina á la reglamentació del dret de huelga y á introduhir modificacions de alguna importancia en el contracte de treball. Per lo que pugui interessar á nostres lectors n' aném á donar una idea enscinta, á ff de que vegin las orientacions que va prenent una qüestió de tan vital interés, en la vehina República.

Tothom sab com el dret de apelar á la huelga ha sigut establert. Las coalicions obreras que durant la primera meytat del passat sigle eran consideradas com á delictuosas, han acabat per adquirir carácter legal.

Ja no s' tracta, donchs, de discutir sobre la legalitat de las huelgas, sino de regular convenientment el seu us ó sigui l' exercici del dret de coalició.

La huelga per la huelga, sense ff ni objecte, no té rahó de ser: aixó es incontestable. La huelga no es més que un medi, inspirat las més de las vegades per la desesperació, al objecte de fer triomfar las reivindicacions obreras. Pero l' estat de huelga vé á ser una cosa semblant al estat de guerra. Quan entre dos potencias independents y rivals no s' alea un autoritat investida del dret y 'l poder de arreglar els conflictes, no pot existir entre ellas altra cosa que una serie de tractats fets amistosamente ó per medi de la forsa.

Donchs bé, tenim avuy que la societat actual no s' reconeix encare al dret de intervenir de una manera directa en els conflictes econòmichs que se suscitan entre patrons y obrers. La societat actual deixa que 'ls interessats se 'ls resolguin per ells mateixos, situació de día en día més insostenible, per que desde que la lluyta pren una certa importancia, la societat no pot guardar un' actitud impassible y completament desinteressada. Las repercusions de una huelga poden afectar á una multitud de interessos generals, y per altra part, la idea de que la forsa, que no es sempre la justicia, resulti la única triomfant, deu ser substituïda en interés de tots per un régimen jurídic que sigui la salvaguardia del dret.

Aixís á Fransa, el 23 de octubre de 1902, ab motiu de la vaga general dels miners, la Cámara de diputats adoptá per 375 vots contra 164, un' ordre del día invitant al Govern «á usar de tota la seva influencia pera fer acceptar l' arbitratje á las parts en pugna». Un any després ab ocasió de la vaga general de Armentières, la Cámara adoptá—y aquesta vegada per unanimitat— un' ordre del día casi idéntica.

Aquests vots de la Cámara indican una bona tendencia; pero l' estat de la legislació fa inefficassos en moltas ocasions els resultats. Aixís, sobre 5,506 diferencias á penas si ha tingut virtualitat pera resoldre'n 406 ó com siguessim un 7'3 per 100.

En vista de tot aixó se fa patenta la necessitat de

una nova ley que tingni un alcans més general y estigui informada en un altre esperit. Alguns esforços s' han practicat ja en aquesta direcció; algunas tentativas s' han iniciat, y s' ha de reconeixer que l' idea mare dels reformistas s' encamina á arbitrar y fixar medis regulars y definitis, en primer lloch per evitar el conflicte, y quan no pugui ser, evitarlo, pera resoldre'l.

¿Se fa possible prevenir la cessació del treball? El projecte de Mr. Colliart indica pera conseguirho, dos medis:

Primer: l' institució de delegats permanents, triats entre 'l personal y per ell mateix elegits, tenint el dret de presentar al dueny del establiment las reclamacions dels obrers y empleats, com també l' deber de dissipar els mal-entesos per medi de francas explicacions. El dueny del establiment ve obligat á escoltar á aqueixos delegats á intervals periódichs.

Segon: l' obligació per las dos parts, en els establiments en que funcionin delegats obrers, de sotmetre á un arbitratje las diferencias que no hajin pogut ser resoltes amistosamente per intermediació dels delegats. Els árbitres, en número de quatre, deurán ser elegits la meytat pels patrons y la meytat restant pels obrers.

Es necessari consignar que 'ls delegats existirian de dret en tots els grans establiments ó sigui en els que ocupan un mínim de 50 operaris. Per lo que toca els restants es potestatiu d' ells l' establirlos.

Fins aquí, aquests son els medis que s' ofereixen per prevenir el conflicte. Pero pot donarse 'l cas de que una ó altra de las dos parts se negui á nombrar árbitres, com també que 'ls árbitres no hajan pronunciat la seva resolució dintre dels plassos fixats. Llavors sobrevé la huelga.

¿Pero en quinas condicions el dret de huelga s' pot exercir?

El projecte de ley ho estableix clara y taxativament. Els obrers interessats, per medi de votació secreta, son els cridats á decidirse en pró ó en contra de la vaga. Si la majoria s' declara en pró, llavors la huelga adquireix carácter obligatori. Tots els obrers han de deixar el treball. Las autoritats venen obligadas á ampararlos en el seu dret de no treballar, y á no permetre qu' elements extranyes els substituïxin.

Pero com sigui que aquest vot no pot ser considerat irrevocable, s' estableix que cada set días pel cap més baix, els operaris tinguin de ser consultats novament.

Res d' esquirols; res de coaccions; res tampoch de repressió. Els interessats en us de sa libèrrima voluntat, poden determinar lo que millor els convingui. A las autoritats incumben ferho respectar.

La huelga pot pendre ff definitiu ja sigui per la inteligencia directa entre las dos parts, ja també pels procediments de conciliació previstos y determinats en la ley francesa de 1892.

Pero en el cas de que la huelga tendeixi á eternisarse, el projecte de ley preven l' arbitratje d' ofici, exercit ja sigui pel *Concell del treball* ja pel *Conseil de Prohoms* més próximament relacionats ab l' industria en qüestió. La parts venen obligadas á sotmetres á las sentencias arbitrals.

Aquest sistema, si no resol en tots els cassos las lamentables qüestions entre capital y treball, estableix quan menos una serie de procediments ajustats á la rahó, la justicia y l' equitat que poden ajudar molt á la bona inteligencia; y sobre tot, descarta l' us de las imposicions y dels medis violents que solen envenenar tots els conflictes, deixant, fins després de restablerta la normalitat, una llarga estela de odis y danys irreparables.

LA LLEY NOVÍSSIMA

El qui no 'n sab n' aprén de protestar; manera de enterarsen: tirá al dret y fer lo que 'l cor mana en son dictar independent, libèrrim, fins lograr que cridi la atenció al mutisme quiet.

Tenfa un quadro (al hort) pagant un tant cad' any, es clar, y allí, tot el matí dels diumenjes passava entre cavant ó emparrant monjeteras ó adobant capdells ó bé lletugas pel camí, ó arrencant la cisanya (ay coix, si 'm sent algún frare moisut!) vull di herbejar ó tapant els cristalls ó, sigua corrent, regar dos ó tres solchs, ó sino fent part del *Ordre del día* per variar.

Mes veus aquí que un día resolút se 'm planta al cap del *quadro* l' agutzil, un home que *pregona* tartamut, que més de mil vegadas ha perdut del «Per ordre» y «Se fá á sapigüe» el fil; y 'm díu aixís mateix:—¿Cóm es, hereu... —Soch fadrí extern,—li dich—Bé, tant se val, ¿Cóm es que no feu festa y cas no feu com si fos de per riure y us burlau de la ley del Descans *Dominical*? (Fem el pagés, vaig dirme)—Sento á dir que no siguent las onze 's permet fer com si no sigüés festa.

—Vetaquí, may os faltan excusas. —Donchs á mí no vull que m' hi tracteu de mentider. —Bé, que plegueu ó qué? —No vull plegar. —¿Ah, no? Ja os ho dirán—féu ell, tossut— l' avis ja está donat.

—Me l' heu de dar, que aixó que ara feu vos es insultar; per ésser *autoritat* falta l' escut. L' home s' enfutimá y fugí rabiós. Busco un amagatall pel cavagut entre la espessedat d' un planté hermós. y fujo á correueta, á pas de gos, poruch de la justicia, casi inquiet.

Ningú 'm vá dir res més, sols he notat que 'l *nunci* no 'm saluda com avans. Me sembla que la ley haurá abortat y que ben debatut y ben contat donará molta *feyna* aquest *Descans*.

J. COSTA POMÉS

Una broma esguerrada

OTZE anys fa avuy, Catarina, ¿te 'n recordas? —Ay, sí, Gregori! y ¡quina nit de emocións! —Tú estavas deliciosa, ab aquell traje de «Primavera», exhibint unas pantorrilletas de ¡dèixam encendre! y ab aquell bé de Deu de verdor al sombrero qu' estava dihent ¡mènjaml!...

—Y está clar, com que tú anavas d' anyell... —Just! vaig volguer pasturar pel teu cosset y 't vaig convidar á sopar.

—Y jo, es clar, deixantme convèncer com una ble-da per la teva palica, vaig acceptar.

—¿Quina gresca ¡oy? Aquells brindis que feyam y aquella manera de buydar ampollas de xampany, fins que ja mitj pets, per no dir del tot, vam calar el vano y la taula va anar de camans enlayre.

—Y jo també, ¡murril! —Y bé, Catarina, no hi pots tenir res que dir; ja sabs que vaig pagar tot lo que vaig trencar.

—Bé, sí, pro... —Calla; tinch un plan magnífich.

—Digas, Gregori. —¿Fem la *reprise* d' aquella venturosa nit?

—¿Cóm pot ser aixó? —Mira: tú te 'n vas á casa de ta mare y 't dis fressas de qualsevol cosa y per llá á las onze te 'n vas al Liceu; jo faig dos quartos del mateix y d' aquí estant faig cap al ball. Allá 't trobo y com si no 't conegüés et *conquisto*, ¿sabs? y tú també, com si no 'm conegüesses, segueixes la beta y m' acceptas el sopar y et deixas conquistar. Y vethoaquí que fem un punt de jove tots dos, recordant la ditxosa nit de nostra coneixensa. ¿Qué 't sembla?

—[De primera, Gregori! Ets el marit de més xispa, y á pesar dels deu anys que portém de matrimoni cada día 't estimo més y 't descubreixo novas gracias.

—Bé, bé, Catarina, deixam estar y no 'ns precipitem.

—Mira, vestimnos de *pirotot* qu' es traje fácil de trobar, y per conèixe'ns fàcilment ens posem un llas de seda vermella y groga aquí al pit.

—¡Bravo! els dos colors simbòlichs d' aquella nit célebre! Tots dos estavam vermells durant la gresca y grochs al endemá.

—¡Vés, ximplet, vés; quinas cosas de dir! —Ah, Catarina; una condició! Ni tú ni jo hem de demostrar gens que 'ns conegüem, perque aixís ja no tindria *lance* la broma.

—¡Oh, es clar! Mira, ja sabs que tinch alguna cosa en el reconet dels meus malgastos. Fem un tracte; si tú badas y 't descubreixes jo no pagaré res del gasto que fem, y si jo, distreta, olvido un moment el meu paper ho pagarás tot tú. ¿Va bé?

—Acceptat. ¡Ah salau, Catarina, quan serém al volcar la taula. Perque ho hem de fer tot igual.

—Oh, tot igual, tot igual... potser no podrá ser.

—Bé, dona, fes la comedia.

—Ah, bé, sí; aixís sí. Me 'n vaig donchs.

—Fins després, rateta.

—Adeu, Gregori.

—[Quin bé de Deu de mascaretes! Casi 'm pene deixo de haverme donat cita ab la dona; ara diria quatre romansos á n' aquesta elegant *astróloga*. Ma noy, quina *mascota* més revinguda; més bé estaria de dida ó de... ¡Home, encare que siga de cartró també me 'n sento dels cops de colzers á la caral... No hi ha de que. ¡Calla, una *pirotot* ab el llas groch y vermell al pit! ¡Es ella!... Fassi 'l favor de deixám passar, home... ¡Adiós, maca!

—¡Adiós, aixerit!

—¿Qué buscas la perduda, tota sola?

—No que busco algun perdut.

—¿Presente?

—¿Ah, tú ets un perdut?

—Figura't. He perdut l' esma al baixar l' escala de casa.

—Y ara perts el compás y no sabs lo que 't ballas. ¿Qué no sents que tocan uns *schotischs*?

—Noya, no m' hi fixo jo ab lo que tocan els altres; no més estich pel que toco jo, y lo que toco es uns palpisets que 'm fan agafar una gana.

—¡Home; tot tingués tanta cura com aixó; ves al restaurant!

—Volguessis acompanyarmhi tú.

—Si t' hi empenyas...

—¡A la teva salut, *pirotot*!

—¡A la teva, *pirotota*!

—¿Sabs que 'm sembla que per una habitació tan petita han encés massa llum?

—Oy tal, y al menos els fessin estar quietis!

—Lo qu' haurias de fer estar quietis son els dits.

¿Qué 't pensas que soch un piano?

—¡Vaya; oh, y de bons baixos! ¡Vinga més xampany!

—Home; treute la careta que beürás millor. ¿Qué no veus que beus ab pena?

—Bé, bé, tens rahó; deixemnos de més comedias, Catarina, y fora caretas y fora *trajes* y fora...

—¡Flavio, ara sí que veig qu' estás més llumanera que jol ¡Ja! ¡Ja! Y 'm díu Catarina, á mí, á la *Pura* per mal nom.

—Bueno, bueno, no dissimulis més, Catarina. Au, fes com jo, ¿veus? el teu Gregori.

—Ja t' dich jo, Gregori, qu' estás ben encatari-nat! Si no que veig que sense careta encare ets més lleig casi tindria celos. Ja que t' hi empenyas, té, ves si faig la *fila* de Catarina ó de Paula.

—¿Cóm? No ets la... vosté no es la... ¡Deu meu, y ella que potser...

—Ep, ep; ahont vas tant depressa? ¿Y el gasto? ¿Qué vols que se 'm quedin per penyora? ¡Ah, cinch duros; menos mal! Mira, tú, Catarina; quan vulguis

el cambi, Cid, cinch, quint, quinta. ¡Ca; qui sab hont es ja!

—[Recristo, quin bunyol hauré fet! Y no la veig en lloch. Allí hi ha una *pirotot*... pero sense llassos y ab dos homes; no es ella...

—¿Qué n' ha de fer vosté de lo que busco? busco un pel que m' ha caygut de la cella esquerra. Veji si 'l troba y li daré deu céntims...

—[Donchs deixim en pau, ximplet!...

—¿A mi fill de...? ¡Tingui!... No 'm dona la gana he pagat per estarme aquí y... Y ara, donchs, á mí que 'm contan del govern civil!...

—Noy, noy; aixó comensa á ser gravé. Aquí casa tampoch ha vingut. ¿Ahont deus ésser, Catarina? Si hagnés sigut á la sala llavoras de las rahóns, s' haguera adonat de mí. Yo contava trobarla aquí, creyent que havent entrat al ball y no vejentme, s' hauria cansat d' esperar y hauria vingut á casa.

A casa sa mare ni pensarho, perque tenint la clau d' aquí no li calia anar allá. ¡Bona l' hem feta, Gregori!... Las quatre y encare no ve. Aixó ja 'm comensa á fer mala atmetlla. Calla; han obert la porta del carrer... pujan l' escala!...

¡Ay, gracias á Deu, Catarina! Ja tenia por de una desgrecia.

¡Tota la culpa la tens tú, Gregori! ¿Ahont t' has ficat, eh ximplet?

—Jo t' diré, Catarina; no 'm culpis. He trobat una *pirotot* que duya iguals llassos que nosaltres, y creyent qu' erats tú l' he portada á sopar.

—També portava iguals llassos el *pirotot* que jo he trobat.

—Be, vaja, bé. Menos mal que m' he adonat á temps de l' equivocació, perque al anar á volcar la taula 'ns hem tret la careta... Y ara, de qué ploras?

—¡Es que nosaltres no 'ns la havém treta fins després!

DELFI ROSELLA

LLETRAS FEMINISTAS

(Si las mujeres mandasen en vez de mandar los hombres el mon sería un saireig ahont sempre hi hauria broncas.)

¿Per qué tanta hipocresia, á veure, per qué, veyam: per que 'ns trobem que las donas no podém dir la veritat?

¿Per qué si 'ls nostres cors senten un amor pur, ideal, hem de procurar amargarlo sent nostre somni d'aurat?

¿Per qué si un home 'ns agrada, no podém dirli ben clar?

Vosté á mí 'm es molt simpátich; me veig ab cor d' estimá'l: jo ab vosté fora ditxosa, el meu carinyo es tan gran, que depén de sas paraulas tota ma felicitat...?

Y atremet ¿per que las donas no podém ser governants?

¿Per qué no hem de ser ministres senadors y diputats, gobernadors, secretaris y directores generals, y fins magistrats, arcaides, y hasta si m' apuran tant municipals, policías, serenos ó vigilants?

¿Es que creuhen aquests mascles, que no som part integrant d' aquesta massa composta que se 'n díu la societat?

¿Es que creuhen que las donas som un animal estrany, que no tenim cor ni entranyas, ni inteligencia, ni cap, ni demés pessas menudas com qualsevulga mortal?

Vaja, aixó te d' acabarse! Y ara que s' ha parlat tant de lleys civilisadoras y de reformas socials, fora just que reclamessim lo que per dret, ens pertany.

Es precis, donchs, que fem veure á la rancia societat, que titulantse ilustrada progressiva y liberal, ens desprecia y esclavisa y 'ns tracta com sers vulgars, es precis, dich, ferli veure qu' hem de rompre aquests lligams que á la rutina 'ns subjectan, pera després proclamar: Que som lliures, per dret propi, y podém ser governants, ja que per ser *donas publicas* tenim forsa facultats, y aixís demostrém als homes que sense esforços ni treball, podém als pobles fer créixer y engrandirlos, progressant, cosa qu' ells sense nosaltres no han pogut lograrho may.

Per la copia JOANET DE GRACIA

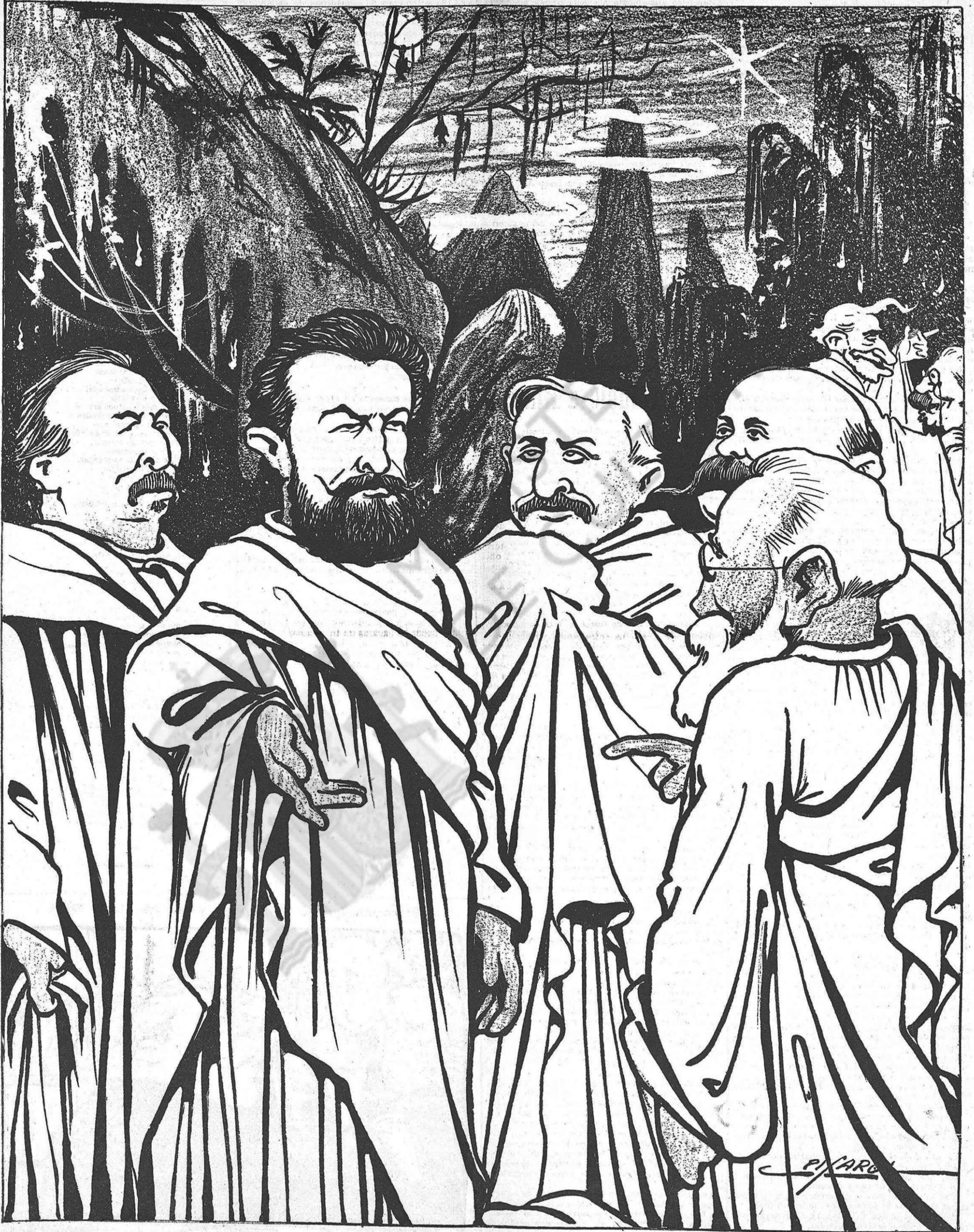
INSTANTÁNEAS

Muller qu' al marit enganya, tot sovint parla d' honor; qui practica malas obras sol gastar bonas rahóns.

La relació ab un estafa pot costarte molts diners: l' amistat ab un hipòcrita la pagarás á més preu.

Fuig dels polítics d' ofici, dels oradors de seca,

Al altre món.—La penya espanyola

—Digui la veritat, don Amadeo; durant el temps que vosté va ser á Espanya, ¿qué es lo que va fer ab mes gust?
—¡Abdicar!

dels doctors en tota ciencia
i dels sabidors de vehinat.

L'orgull és cosa de necis,
la presumpció d'ignorants,
l'adulació, patrimoni
de faritzeus i malvatats.

J. BAUCELLS PRAT

La República del 73

¿PER QUÈ VA MORIR?

Un home que té ja la barba bastant blanca i que, per haver viscut molts anys, ha presentat molts fets i sab moltes coses, va explicar-m'ho una vegada.

—La República del 73 va morir, com se moren totes les criatures que neixen massa aviat i que per anyadidura estan mal noïdrides i mal cuidades i s'venuen obligades a respirar un ambient que no és el que 'ls seus delicats pulmóns necessiten.

El poble espanyol estava tan poch educat pera la forma republicana, que al trobarse de cop y volta ab la República a las mans no va saber qué ferne.

Aquest va ser el principal obstacle ab que las noves institucions troppaven. Nascuda la República avans del temps convenient, quan ningú, ni 'ls seus directors estaven preparats pera sostenirla, morí de la manera qu'era d'esperar: de pobresa de sanch, d'anemia, de miseria fisiològica.

No hi havia a Espanya una dotzena de personas que al aclamar la República sapiguessin de cert lo que aclamaven.

Per uns, República volia dir fer tot lo que a n'ells els dongués la gana, sense necessitat de subjectar-se a més lleys que las del seu capritxo.

Per altres, República era sinònim de tallar caps, confiscar bens, arrasar temples y omplir cementiris á curull.

Quants y quants ciutadans va haverhi que, carregats de la major bona fe, manifestaren la seva extranyesa al observar que al cap de quatre dies de tenir República el pa encare no s'havia baixat ni la carn anava a sis quartos la tersal. Y ab els ulls encesos d'indignació, exclamaven:—¿Qué n'hem tret d'haver guanyat?

Y lo pitjor és que aquesta manera d'apreciar la situació no era exclusiva de las masses inconscients y analfabetas. Personalitats de relativa cultura pensavan casi casi lo mateix.

Don Estanislao Figueras explicava en certa ocasió que tot l'odi que 'l general Pierrat li manifestá en aquells dies tormentosos y que tants disgustos li proporcioná, se devia únicament á que 'l primer president de la República espanyola s'havia negat á concedirli 'ls entorxats de tinent general qu' en Pierrat reclamava ab insistencia... olvidantse de que feya apenas tres mesos que havia sigut ascendit a mariscal de camp.

Y 'ls Pierrads abundavan. Guiats els uns per la seva ignorancia, no sentint els altres més veu que la dels seus apetits ó de las sevas necessitats, tots creyan, ó fingían creure, que la República era una especie de forsa miraculosa que ab la seva sola alenada y en cinch minuts tot havia d'arreglarho y tot ho havia de curar.

Anessiu allà hont volguessiu, no sentian parlar més que dels drets. Dels debers no se'n recordava ningú. ¿No hi havia República? Y donchs!.

Per xó, impacients y neguitosos, aquests se sublevavan, aquells s'erigían en «Junta de defensa», els d'aquí fundavan un cantó, els d'allà amenassavan ab derribar el poder de no satisferse immediatament las sevas aspiracions de reformas a pas de carga.

La desorientació més completa de las inteligencias era la característica d'aquells temps agitats. Semblava que la nació s'hagués ficat en un immens laberinto, y una volta allí dins, no sapigués com moure's ni com sortirne.—Girém per aquí, tombém per allà, trenquém per la dreta, no apareixia per en loch.

Els intellectuals, vint ó trenta, escribían, pero 'l poble no sabia llegir. En cambi, els perturbadors, deu ó vint mil, parlavan, y tothom els entenía.

—Tením la República—els deyan,—per lo tant, hem de viure republicanament. ¿No es aixó, ciutadans?

—Sí!—criava la massa, engolintse afanyosa aquell doll de retòrica buida.

Y aixís allissonada, á entrada de fosch la multitud xiulava á las autoritats constituídas y proclamava alguna cosa que ignorava lo que era... y que generalment era un disbarat.

D'aquesta enfermetat, y nó de cap altra, va morir la ignocenta República espanyola. Sorpresos ab la seva prematura arribada, els pares de la criatura no sapigueren com mantenirla, y 'ls seus germans, cosins, oncles y demés parents la volgueren tant, que van ajudar á matala ab las sevas caricias intempestivas y 'ls seus estrepitosos petóns.

Y es que no n'hi ha prou ab dir:—«Jo soch republicà». Es precis serne.

Y 'ls republicans del 73 no n'erán. De no mudar res més que 'l nom de las cosas á cambiarho tot en un tancar y obrir d'ulls, hi va una distancia immensa que aquella generació mal preparada no va saber amidar.

Els uns cridavan:—¡Calma, calma! ¡Esperenvos!... ¡Poch á poch se va lluny!

Els altres responían:—¡Res de calma! ¡Endavant! ¡A reformarho tot de cap y de nou!...

Y ni 'ls uns sabían lo qu'esperavan, ni 'ls altres tenían de lo que volían reformar la menor idea.

Tothom, els de dalt y 'ls de baix, els generals y 'ls ranxeros, tothom estava equivocad.

La República no és l'abolició de l'autoritat; pero no ha de permetre que la seva investidura serveixi de disfressa dels vanitosos, dels desvergonyits, dels lladres.

La República no és la supressió de las contribu-

cions; pero deu exigir l'aplicació equitativa y honrada dels recursos públics.

La República no ha de menjar capellans; pero ha de deixarlos abandonats als seus propis medis, y qui 'ls necessiti, que 'ls pagui.

La República es la forma de govern més perfecta que s'coneix, y per serho demana ciutadans perfectes y perfectíssims servidors.

Una institució tirànica, absurda, despòtica, pot sostenirse molt bé en un país atrassat, inculte, salvatge.

Una institució delicada y racional com la República s'ols pot subsistir en una nació ahont tots els ciutadans coneguin las lleys... y siguin capassos de cumplirlas.

El francès Mery deya en el passat sigle que «la República seria una cosa molt bona, si no hi hagués republicans.»

Girém la frase al revés y 'ns posarém en lo just «La República es una cosa molt bona, pero á condició de que hi hagi republicans.»

Y—aquesta es precisament la síntesis de tot,—l'any 73 no n'hi havia.

No: aquells homes no n'erán de republicans. No n'erán ni n'podían ser, porque 'ls faltava el difícil aprenentatge que la índole de la institució exigeix. Molts d'ells se'n deyan, alguns se pensavan serne; pero que ho fossin de debó, ¡qué poch se'n haurían trobat!

¿Com, en aquestes condicions, podía viure una República, més aviat filla de la casualitat que de la potencia generadora dels seus pares?

Per xó va morir.—

Aixís una vegada va parlar-me un home que té ja la barba bastant blanca y que, per haver viscut molts anys, ha presentat molts fets y sab moltes coses.

A. MARCH

La Revolució á Russia

ordre material continúa sostenintse á Sant Petersburg: no s'tiran tiros, no s'donan cargas de caballería; pero la agitació domina en els esperits y la rabia fermenta en els cors. Las huelgas obreras lluny de minvar aumentan: els braus treballadors respectats per las balas, ans de rendir el coll al jou de l'opressió autocrática, prefereixen morir de fam.

A Varsovia han tingut loch sangrents successos: se parla de un miler de víctimes entre morts y ferits, y 'l poble, lluny de amilanarse, s'mostra disposat á morir matant en la lluyta desigual del revólver contra 'l fusell de precisió; del garrot contra la llansa y 'l sabre dels cossachs.

A Helsingfors, un estudiant patriota ha fet justicia sobre 'l representant del govern del Czar, arrebatantli la vida y sacrificant la seva, porque ja es segur que no s'escaparà de la forca. Pero aixís y tot servirà d'exemple á molts altres patriotas abnegats. La llibertat de un poble no s'conquista sino á forsa de sacrificis.

Cundeix per tot 'l imperi l'agitació més espantosa. Russia ofereix l'aspecte de un immens volcá pròxim á obrirse en mil cràters. Ronca per dintre la lava bullenta, y la terra tremola. La explosió no pot tardar.

La repressió per dura que sigui resultarà impotent, com no serveixi encare per enconar més y més els ánimos y precipitar els successos. Divuyt soldats de marina dels que á Sebastopol se negaren á fer foch contra 'l poble, han sigut condemnats á mort.

Ha resultat fals que 'l gran escriptor Gorki recobrés la llibertat. Cert que davant de l'actitut indignada dels intellectuals d'Europa, s'ha desistit d'executarlo; als butxins del poble els hi ha faltat valor. En cambi, son prou cobarts pera condemnarlo á una mort lenta en el fons de una masmorra humida y malsana: se 'l priva de abrich, se li nega 'l consol dels llibres y de tot lo necessari pera escriure. La seva vida en tals condicions está imminentment amenassada, per quan el célebre escriptor te fa molt temps tendencias á la tisis. Es una indignitat lo que s'está fent ab ell.

L'autocrata, com tots els degenerats, fluctua entre sostenir la tiranía ab el concurs dels grans duchs y de la burocracia, ó afuixar una mica las cadenas del poble.

Días enrera va rebre á una comissió de operaris, saludantlos ab las següents paraules: «Que Deu vos guardi de mal, fills meus!»

Aquest saludo hauría sigut un sarcasme si s'hagués dirigit á treballadors veritables dels que 'l dia 22 de janer sufriren els atropellos en els carrers de la capital; pero eran comparsas reclutats per la policia, que s'prestaren á fer la comedia.

El poble obrer ha protestat contra aquesta superxeria, y l'alocució del Czar, fixada en distints punts de la ciutat, fou arrancada pels treballadors.

Se celebran reunions y conciliábuls de totes classes. Hi ha encare qui somia ab un arreglo, creyent que bastará per conseguirse la reunió de las asambleas provincials, al efecte de votar las bases més precisas per establir el régimen constitucional.

En aquest sentit no falta qui aconsella al autocrata; pero no falta tampoch qui li sugereix de continuo la idea de mantenirse intransigent. Terrible situació la seval Mal si cedeix y pitjor si persisteix en la seva intransigencia! De totes maneres está perdut.

Contribuix á aumentar la gravetat de la seva situació l'estat de las operacions á la Manchuria. Ha fracassat per complert el moviment d'embestida després de haver costat als russos una perdua de més de 10,000 homes.

L'exércit rus de la Manchuria s'compón de 356 batallons de infantería ab un contingent de 262,000 homes; 220 esquadrons de caballería ab 23 mil homes y 146 baterías ab 1,158 canons. Y 'ls ja-

ponesos 'l tenen á ratlla y 'l derrotan sempre ab tot y la inferioritat numérica de las forsas de que disposan, consistentes en sols 232 batallons de infantería ab 185 mil homes; 66 esquadrons de caballería ab 8 mil homes y 130 baterías de 780 canons.

Els projectes que acariciava 'l govern del autocrata de aixafar als japonesos un día ó altre, acumulant forsas y més forsas fins á conseguirho denhen haverse desvanescut per complert. El país, en ayra da actitut revolucionaria, ja no vol donarli més homes, y la huelga dels obrers s'extén á las fábricas del Estat ahont s'elaboran armas, municions y utensilis. La Revolució comensa per fer impossible la continuació de la carnicería de la guerra.

Tant és aixís que 'l general Gripenberg, qu' en l'última batalla sufri un serio descalbro ha sigut rellevat del mando; y s'parla ja com á cosa corrent de la dimissió de 'n Kuropatkine, el general en jefe sobre 'l qual ha pesat tot el pes de la desgraciada campanya. L'autocrata vol evitarli 'l rubor de tenir que firmar la pau ab els japonesos, dels quals, al comensarse las operacions, creya no tenirne ni per una senmana.

Las corrents pacíficas s'acentúan ab la noticia que corre per la premsa de que 'ls representants de Russia á Londres y á París han rebut instruccions en el sentit de gestionar la intervenció dels governs de Inglaterra y Fransa pera proposar al Japó una pau lo menos onerosa possible.

Per poch que ho sigui, la pau no podrá satisfacer al país, al qual s'han imposat tan immensos sacrificis, ni podrá complaure tampoch al exércit, vensut y humiliat després de tan colossals y heroichs esforços. ¿A quina altura queda 'l prestigi y 'l autoritat del autocrata, després de una campanya tan inútil, com sangrenta y desastrosa? L'exércit que ha sigut víctima manifestament de la corrupció de una burocracia lladre y assassina, tal volta quan retorni á la mare patria se convertirà en el bras executiu de la Revolució; en el venjador de la dignitat y de l'honra de la patria.

Aixó si encare conserva 'l Czar la miserable vida, que bé podría succehir que á l'hora menos pensada la perdés.

L'altre día va trobar sobre la taula del seu despaig un document participantli que 'l tribunal revolucionari l'havia condemnat á mort y que s'conta va ab dotze homes decidits á executar la sentencia.

¿Com s'explica que un document de aquesta naturalesa hagués pogut arribar fins á la taula escriptori del autocrata? ¿Qui li va deixar? ¿Com no van adonarse'n els numerosos guardias que 'l rodejan? ¿Es que la traició alenta dintre del seu mateix palau?

Comprenem el terror que, segons diuen, s'ha apoderat d'ell. Per tot arreu ven assassins. No té un hora de tranquilitat ni de sossego.

¿Qui sab si en últim terme no será cap home, sino la por, la executora de la sentencia inapelable formulada pel tribunal revolucionari!

J.

CARTA OBERTA

AL GENERAL PAVIA

(AL INFERN, ALS LLIMS Ó ALLÀ AHONT SE TROBI)

General: No té altre objecte la present que celebrar la memorable diada del triunfo inesperat de la ignocenta República, explicantli de pé á pé lo que ha passat d'allavors, á fi de que, comparant la situació d'aquella época ab la dels moments actuals, compregui la hermosa planxa que va fer vosté al matalar un régimen que ab prou feyna havia tingut espay per treure 'l nas de la closca y comensá á respirar.

Quan vosté aquell vespre célebre de Janer va aixafá 'l cap á la pobreta República, ¿per qué va ferho? Grabats m'han quedat en la memoria els motius que va alegar.

—«Mato aquestas Cortes—va dirnos—perque aixó es un guirigay que no pot anar ni ab rodas, porque la nació está ja cansada de tant barullo, y porque, si aquest sarau arribava á durar gayre, no tindria res d'extrany que lo poch qu'encare 'ns resta se'n anés á can Pístraus y 'ns quedessim sense un xavo, sense rumbo, sense sanch, sense crédito, sense forsas, y per torna deshonrats.»

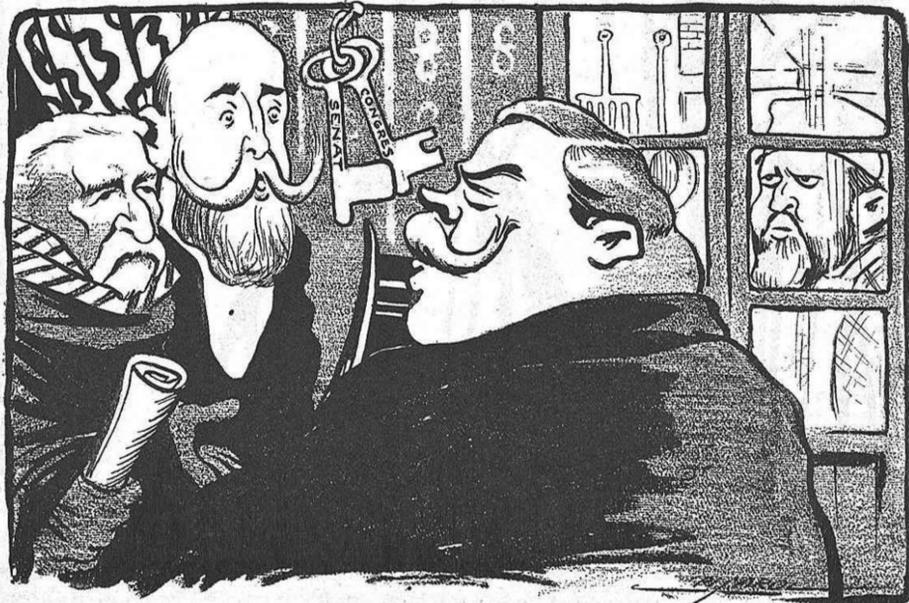
Ha passat un ters de sigle desde aquell trist daltabaix; la República *perversa* no ha pogut tornar jamay á pertorba 'l desarrollo de la vida nacional; els jefes dels partits d'ordre han vingut administrant l'hisenda dels nostres pares y las rendas del Estat, y ¡sab vosté, bon Pavia, els negocis colossals qu'hem fet durant aquest plasso y la situació brillant en que avuy se troba Espanya, gracias á la probitat y 'l talent d'aquells grans homes que vosté va aná á triar per posar fi á las disbauxas dels dolents republicans?... Examinei l'inventari en aquells temps aixecat, y compáril ab las xifras que hi ha en el balans actual.

Tením unas colonias que davan gust de mirar, y 'ns las hem deixadas pendre, després d'haver malgastat mils de milions defensantlas y vessat torrents de sanch. Tením una marina que 'ns costava un gabadal de diners y sacrificis y que ab més ó menos art feya 'l seu paper d'esquadra en las grans solemnitats, y hem vist aquells pobres barcos enfonsarse en un instant, á la primera anadada que 'l enemich li ha etgegat. Tením una hisendeta, si no florida y brillant, regularment passadora y en camí de millorar, y avuy tan sols tením deutes, acreedores afamats y sindicats que 'ns explotan cobrant el cent per cent l'any, mentres esperan que arribi la bancarrota final. Tením comers y industria, tením fonts de treball, tením llibertats sólidas, tením casi trassat el plan de la verdadera educació nacional, y tot, tot, día tras día, se 'ns ha anat desmoronant, arrasat per una onada de freres y capellans que 'ns ofegan la conciencia, ens matan la llibertat y ab el pretext de salvarnos ens van deixant sense un ral.

¿Qué vol dir aixó, brau Pavia? Vol dir que quan vá alsé 'l bras contra 'l seu Govern llegítm, ab l'idea d'evitar que aixó se'n anés al diable á tota velocitat, va fé un pa com unas hostias, un bunyol fenomenal, donchs, segons en blanch y en negre li acabo de demostrar, al diable som ja fa días, faltant sols un cop de má porque 'ls vehins presentem el nostre darrer badall y surti algú que arplegui d'aquest camp perdut las claus.

C. GUMA

El mensatge de 'n Moret y en Montero Ríos

VILLVERDE.—Vaja, parlin ab franquesa, lo que vostés volen que obri, ¿qué es en realitat? ¿Las Cortes ó 'l menjador?

Polítichs cassadors

En Cisco y 'l Mallorquí se'n van plegats de cassera, pero resulta qu'ells tiran y un altre s'endú la llebra.

D'en Teodoro Baró, sobre las crisis ministeriales: «Son muchos ministerios para tan poco tiempo, pues el término medio de su duración resultará de seis meses. En espacio tan limitado los gobiernos apenas tienen tiempo de pensar lo que van a hacer, y si logran pensar se ven obligados a dejar el poder los que lo ocupan, para ser substituidos por otros, que a su vez hacen lo mismo; esto es: nada.»

No digui que no fan res, si piensas.
«¿Qué no ho sab, D. Teodoro, que per aixó hi son, esto es: pel pienso?»
Del mateix Avi Brusí, que d'un quant temps ensa no se las promet massa felissas:
«Hoy no se juega con los vocablos peligro y riesgo; se juega con el país y se juega con fuego.»
Sempre ho he pensat aixís. L'incendi que ha de arborar la casa, comensará a la cunya.

La enhorabona als diputats provincials Badja y Andreu y Oms, á qui 'l govern acaba de concedir una condecoració.
La creu no 'ls pot venir ab més oportunitat. Com á diputats provincials ja han fet á tots. En el pròxim mes de maig haurán deixat d'existir.
Per lo tant, la creu que 'l govern els hi ha otorgat, poden colocársela al ninxo.

Al Seminari de Barcelona hi ha una Academia de las facultats de Filosofia y Teología, que passa 'l temps molt agradablement.
L'altre dia un dels acadèmichs va desarrollar la següent tesis: «Los milagros propiamente dichos son posibles.»
«Y tal si ho son! Com que fins se'n ofereixen per partida doble. Diguin sino: ¿no es un verdader miracle que Espanya no s'haja cansat encare de viure de miracle?»

La Cámara de Noruega ha votat una ley abolint la pena de mort en absolut, salvo una sola escepció. No s'aplicará ni per delictes comuns, ni per delictes polítichs; ni per afiansar la disciplina militar. Y en cambi s'conservará per aplicarla als ministros de la corona que se'n fassin dignes.
«¿Quina feyna haurían tingut els Nicomedes de Noruega, si aquell país hagués experimentat desastres per l'estil dels que va sofrir la pobra Espanya!»

El bisbe de Madrid ha publicat una circular manant que diariament siguin desinfectadas todas las iglesias y capellas de la capital.
Vels'hi aquí una mida que s'hauría de generalisar per tot arreu; pero comensant per suprimir el besar estolas, imatges y anells de bisbe, lo qu'es un vehícul de contagi, y sobre tot 'l aygua beneyta de las picas qu'es un criadero de porquería y de microbis.
El culte catòlich, tal com se practica, está en pugna ab las prescripcions més rudimentarias de la higiene.

L'obra ministerial del panxut Azcárraga se va distingir per dos fets, l'un al constituhirse y l'altre al dimitir, y dignes en tots conceptes l'un del altre.
Al entrar, va suscriure 'l nombrament del general de las ulleras fumadas, pera la jefatura del Estat Mayor del exercit.
Y al sortir, va concedir 57,000 duros al pollastre antequera pera que transformés en regadío unas fincas de seca. 57,000 duros arrancats als infelissos contribuyentes que s'moren de miseria.
Sols D. Marcelo podía fer aixó y alló. Es un home que té panxa per tot.

A Madrid de la situació Azcárraga ne deyan: *El intermedio cómico.*
Aquest intermedi no ha durat més que uns quaranta dias.
Ara ab en Villaverde y en García Alix comensa un nou espectacle que bé podrà titularse: «*El pasatiempo acrobático.*»
Espectacle desesperant per la seva monotonia. Consistirá únicament en imitar á *Cop de puny de L'alegría que passa*; aixecar y baixar bolas buydas de dintre.

Espanya está com qui diu en vigílias de comemorar el tercer centenari de l'aparició de la immortal novela *D. Quijote de la Mancha*.
«Com si Espanya signés la única que pogués enorgullirse de tenir un *Quijote!*»
Precisament avuy á Rússia n'hi ha un altre que está corrent en el terreno de la realitat, que ja no es el de la fantasia, las més estupendas aventuras.
Si aquí tenim á *D. Quijote de la Mancha*, allá tenen á *D. Quijote de la Manchuria!*
S'ha comensat á donar conferencias de agricultura als soldats de algunas guarniciones.
Y no s'ha tingut en compte que no tots els soldats de una guarnición son agricultors. Pero en fi, la intenció es bona, per més que no sigui altra cosa que una mala imitació de lo que s' practica á Italia, ahont els soldats agricultors també reben lliçons; pero no teóricas solzament: teóricas y prácticas.

L'idea de transformar la ociositat inherent al servey militar en un adoctrinament útil, es molt laudable; pero no pot produhir grans resultats si no va precedida de una preparació convenient.
Poca cosa aprendrán els que assisteixin á una conferencia agrícola, si no saben sisquera de lletra. Y aixó es lo que s'hauría de fer en primer terme: establir á Espanya la instrucció gratuita y obligatoria. Invertir en instrucció la part més considerable del pressupost del Estat.
Pero aixó no pot ferho la monarquia. Ha de quedar reservat pera la República, constituhint el compromís més apremiant del seu programa.

Diuhen que á Espanya no falta qui treballa per que no hi hagi més que dos partits: el del rey y 'l de la Constitució.
O com si diguessim el del rey y 'l de l' as.
Donchs bé, per lo que á mí toca, ja ho tinc ben decidit. Jo apunto á l'as de basto, ab la seguretat de que al últim será 'l que guanyi la partida.

A LO INSERTAT EN L' PENÚLTIM NUMERO

- 1.ª XARADA.—Bas-cu-le-ta.
- 2.ª ANAGRAMA.—Pera—Rapé.
- 3.ª TRENCA-CLOSCAS.—Aray.—Sabateret.—Arolas.
- 4.ª LOGOGRIFO NUMÉRICH.—Ambrós.
- 5.ª GEROGLÍFICH.—En cos gran, ánima petita.

Han endavinat totes ó part de las solucions corresponents als números anteriors, els caballers: Arsenio Toró y Noy de las mostras.

XARADA

Poch lluny 'l una de l'altra, dos masfas, cad' una alimentava el seu remat de bens enjogassats, y molts dels días que anavan al pradell per dugas vias, feyan via á un pradell ja prefcasat.
L' un remat 'l enmenava una pastora, la filla del heru del mas Pujol, que tenia quelcom d' engrescadora: fornida, ab un mirar d' aquell que arbora, si menos, molt més poch que 'ls raigs del sol.
L' altre era un xicot gran qui 'l enmenava; ni qu' estigués colrat era aixerit y en que era palpitot quan enrahonava sa alegre xerramenta encomanava á la tendra pastora un com neguit.
Si una xarada val una mentida jo seya al capdemunt d' un pi frondós quan comensá 'l total.—Ets tú ma vida hu ets una crissantema just florida surant en l' entremitj d' un jardí hermós.—
Un có dormía allí en l' ombra agradable d' un roure ple de fullas; els cornuts vinga dar cops de cap y fesse nosa y vinga remugar 'l herba verdosa; ella vinga demostrar que no eran muts.
Fins que al trobá un replá ple de verdura s' assegueren abdos casi á fregar per poguerse més bé fe una postura y repetirse mots de confitura que á mí, va de debó, no 'm van xocar.
Tres va dos tantas cosas ell á n' ell com la gran llengua llarga va d' á n' ell; jo vaig trobarho extrany que una donzella criada al camp y al sol, com la rosella, tingues tan desvetllat 'l órgano aquell.
Enfondint el gran sot—filosofia, tot aixó vaig pensar.—El cego amor no va vaure 'la esclots el primer día y ara, ja acostumat, filtra ambrosia ni que portin esclots, en cada cor.

J. COSTA POMÉS

ANAGRAMA
Una sombrilla tot y un total japonés, lo pròxim mes de Maig regalaré á la Inés.

F. JOANET

TRENCA CLOSCAS
ADELA R. PEROL
MODISTA

Formar ab aquestas llettras degudament combinadas el títul d' una sarsuela.

SEBASTIANET (a) PIÑASA
LOGOGRIFO NUMÉRICH
1 2 3 4 5 6 7 8 —Poble catalá.
3 2 1 2 5 6 2 —Nom de dona.
2 3 2 7 6 2 — » » »
1 2 3 6 7 2 — » » »
1 2 3 6 8 2 —Prenda de vestir.
2 5 3 2 5 6 —Moble.
1 7 2 5 6 8 —Carrer de Barcelona.
6 8 2 6 2 8 —Nom d' home.
4 5 6 8 1 2 —Joch.

MIQUEL PLANAS

GEROGLÍFICH
C C
S. NIN y S. NON
pronobis
B B
ALBERTET DE VILAFRANCA

Caballers: J. Mañé de V., Pepet Morrut, y J. Met Roch: No arriban á puesto.
Caballers: Ignoscent Asens, N. Argerep, Noy de las mostras, F. Joanet, y F. Régoli: Passan de bons.
Caballer: Musclus: Moléstis á passar per la llibrería y demani el número que desitja, pero es possible qu' estigui agotat.—Lleó Vila y Huguet: S' hi farà lo que s' pugui.
Isidro Vendrell: És molt poca cosa F. Soler: Y aixó encare es menos.—Gonnella Poétich: Ja miraré de veure aixó que diu.—A. Patriote: Al que escrit aixís patriote mereix que li donguin pots.—Alf. Foix, el Vell: Queda nostra.—Sol Sempre: No está mal; pero no está massa bé.—J. Moret de Gracia: Aceptado.—Samuel Gran é Iruureta: Miraré de fer hi arriar tot lo que s' pugui.—M. Vidal Brú: El sonet es aprofitable fins á cert punt.—F. Virgili R.: Mergi per l' envió dels seus traballs.—J. Costa y Pomés: Aceptats els versos qu' envia. D'alló, no hi ha de qué.—E. R. Píntell: El verset es sentit y ingénuo.—Eriguiu fonsa per vosté mateix, que ho arribará á fer bé.—A. E. y E. R.: Las cartas que 'ns remeten no 'ns atrevim á inse'rlas per diferents motius.

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, carrer del Olim, número 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.ª

El bigoti y la República

de com un patriota, pera demostrar la fermesa de sas conviccions republicanas, va aconsolarse de fer cara de sagristá durant un mes y mitj.

NCARE que potser no m' está gayre bé 'l dirho, comenso per fer constar que aquest patriota vaig ser jo.
El día 31 de Desembre del any 1874, que per cert era dijous, á causa d' un petit siniestro que encenent un cigarro m' havia corregut, vaig véure'm obligat á ferme afeytar el bigoti, un bigoti bastant acceptable que feya algún temps venia jo cuydant ab sollicitud tendríssima.
Surtia, donchs, de cal barber, ahont acabava de consumarse el dolorós sacrifici, quan al arribar á la Rambla m' adono de que en una paret hi ha enganxat un paper, un bando de carácter oficial.
Ignoscent dels aconteixements que á Espanya estavan desarrollantes, m' hi acosto ab la major bona fé, lleigeixo el seu contingut y ¿qué veig?

Era una comunicació del brigadier Cañás, un militar que feya de Governador civil, en la qual, en termes bastan sechs, participava al públich que en Martínez Campos s' havia sublevat á Sagunto, proclamant rey d' Espanya á don Alfonso.
De moment vaig quedarme ab un pam de nas; pero refentme de mica en mica, animat d' una part pels comentaris de la gent y tranquilizant de l' altra per las frasses del mateix Governador, qu' en el document que jo acabava de llegir declarava qu' 'l fet era una senzilla rebelión de escasa importancia, vaig revestirme de valor y considerant que, fos com fos, las circunstancias exigían resolucions enérgicas, vaig dirme:

—Aixó no pot ser, aquest moviment no pot prosperar; pero succeheixi lo que succeheixi, juro que no tornaré á deixarme pel á la cara fins que 'l perill de la restauració alfonsina hagi desaparegut del tot.
Potser á alguns el sacrifici els semblará petit, pero jo, que recordo molt bé la filla que feya sense bigoti, sé tota la magnitud de la meva prometenca.
Els comptes que m' feya eran bastant galans.
—Tot aixó no será res.—pensava.—El ministeri es ferm, y ab en Sagasta á la Presidencia, en Bedoya á Guerra, en Navarro y Rodrigo á Foment y en Romero Ortiz á Ultramar, no hi ha que tenir por. En Martínez Campos será perseguit, un parell de sargentos pagarán, com de costum, els plats trencats, y aquí no ha pasado nada. Dintre de vuyt días ja no s' parlará del fet y jo podré tornarme á deixar el bigoti.

L'endemá, ab la fruició que pot suposarse, vaig llegir la enérgica declaració del Govern de Madrid, condemnant una rebelión que en último resultado—recordo perfectament las paraulas,—no podía fer altra cosa que favorecer al carlismo y á la demagogia, deshonrandonos además á los ojos del mundo.
—¡Aixó va bé!—vaig dirme.—L' actitut del Govern me fa esperar que la abstinencia de bigoti no será llarga.

Pero á las vintiquatre horas, va semblarme que s' estava girant la truyta.
Las noticias que de Madrid arribavan distavan molt de ser tranquilisadoras. El capitá general de Castilla la Nova havia secundat el moviment de Sagunto, y el Govern, sense oposar la menor resistencia, s' havia deixat rellevar per en Cánovas, que en menos de una hora havia organissat un Gabinet alfonsí.

Del Nort ens deyan tres quartos de lo mateix. En Serrano, resignant el mando; l' exercit en massa, pronunciat per don Alfonso; el crit de ¡visca la monarquia! resonant per tot arreu...
A pesar de aixó, á mí 'l esperança no m' abandonava.
—Aquesta impressió—m deya—es filla de la sorpresa del primer moment. ¿Es possible que aixís com aixís desaparegui la república... una mica nominal, que avuy tenim, pero al fi al cap, república votada per una assemblea soberana?... ¿Es possible que don Alfonso vingui á Espanya y la gent no li barri el pas?

Els fets que rápidamente se van anar succehint apagaren bastant el meu optimisme.
Arriba 'l 9 de Janer, se presenta al nostre port la

Navas de Tolosa conduhint al rey, y Barcelona li fa una ovació qu' encare 'm sembra que la sento.
Se traslada sense perdre temps á Madrid, ahont hi entra 'l día 14, y la capital de la nació li dispensa una arribada més calurosa encare y més entusiasta que la d' aquí.

—¿Qué será de la teva prometenca?—m preguntava á mí mateix, tocantme ab fonda amargura 'l llabi superior:—¿Fins quán haurás d' anar pel món sense bigoti?
A dir la veritat, jo, sense saber fixament en qué, encare confiava. Potser un moviment reflexiu de la opinió, potser un general aixelabrat, tal vegada una secreta influencia estrangera... Vaja, era impossible; alló no podía, no devia durar, no era natural que durés.

Acariciat per aquestas falagueras ilusions vaig anar deixant passar els dias, esperant, llegint avidament la premsa... y afeytantme el bigoti.
Pero ¡ay! quan vaig veure que á Madrid en Cánovas consolidava seriament la nova situació política; que 'l rey se trasladava á Logronyo, ahont Espartero 'l rebia y li afirmava, per dirho aixís, la corona al front; que á Barcelona hi venia un Governador que s' deya Aldecoa que 'ns tractava á puntadas de peu y no deixava respirar á ningú... vaig comensar á maliciar que alló anava una mica llarch, y un día, á mitjos de Febrer, rellevantme á mí mateix del jurament fet en un minut d' entusiasme, al entrar á cal barber vaig dirli ab veu tremolosa:
—¡Deixim el bigoti!
Avuy comprench lo inspirat que vaig estar.
¡Ves si arribo á tenir la tossudería de mantenir el meu compromís depilatoril...
No havia de durar gayre alló!...
Y han passat trenta anys... y encare dura.

FANTÀSTICH

A m' explico perque 'l ministre de la Gobernación, passant per damunt del acord del Institut de Reformas Sociales, se mostra inclinat á permetre que tornin á celebrarse corridas de toros en els diumenges.
Deu volguer que 'l poble's distregui de la política, y s' abstingui de demanar corridas de ministros.
Las Corts tancadas y las Plassas de toros obertas. ¡Y endavant la regeneració!

Ara que 'l Nunci del Papa deu trobarse á Barcelona, no s' ho prengui á mal si li recomano que fassi una crida.
Empunyi la trompeta y, á cada cantonada, tré, tré, tré, pregoni lo següent:
«S' han perdut las virtuts teologals: Fé, Esperansa y Caritat, ignorantse 'l seu actual paradero. Al que las trobi y las presenti ben adressadas y netas de superxerías y profanacions, á més de donarli las gracias, se li concedirá la gran creu pontificia de Sant Antoni dels Ases.»

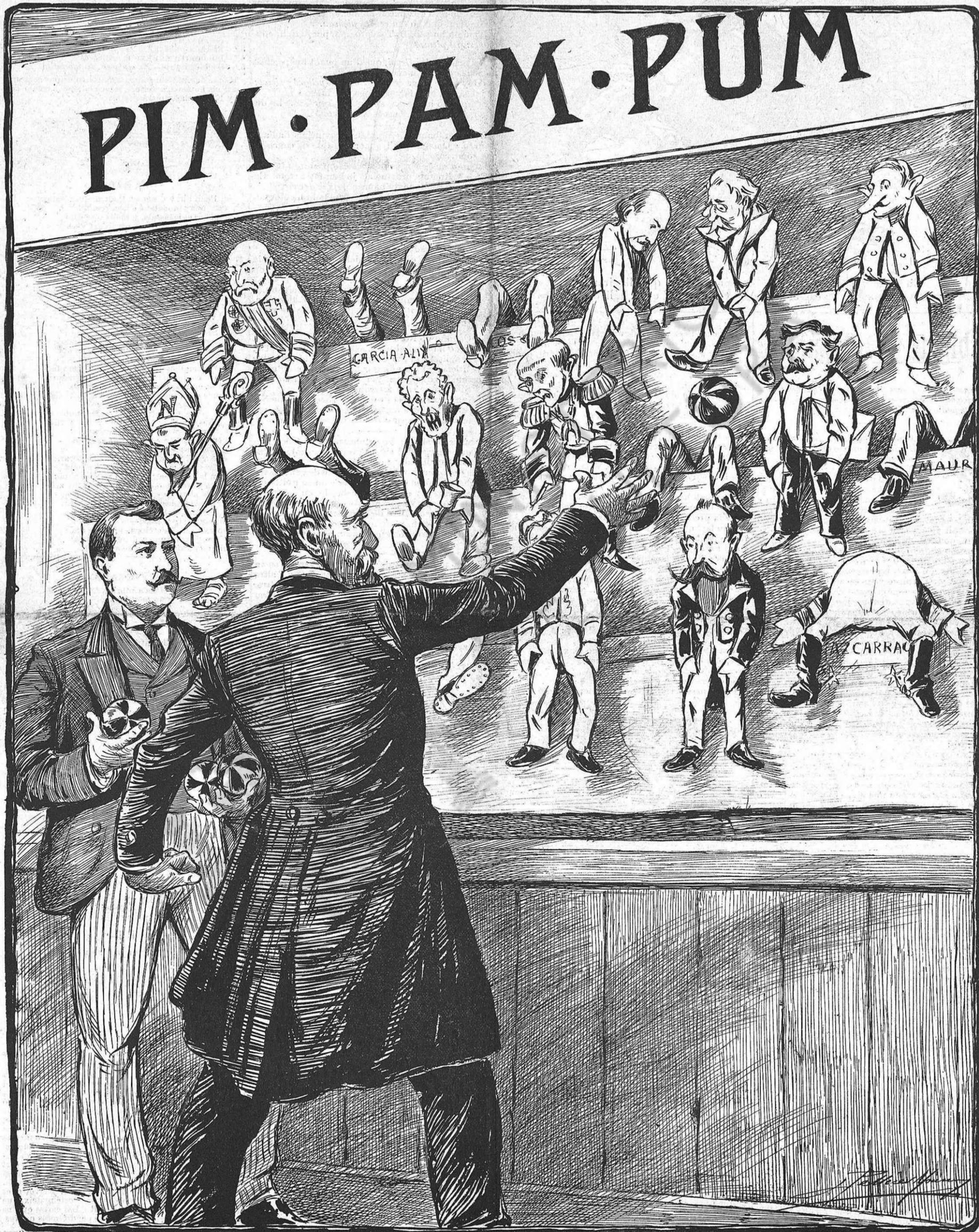
El microscópic Tort y Martorell ha anat á Madrid á proposar á n' en Villaverde un plan de restauració del caciquisme conservador á Barcelona.
Consisteix aquest plan en reemplassar l' Ajuntament actual per un altre de real ordre, y montar ab l' ajuda dels arcaldes de barri y 'l concurs ue las brigadas, aquell mateix tinglado electoral, que va derumbarse perque estava consentit y ple de goteras.
Tot aixó podría realisarse si la immensa majoría del poble de Barcelona, qu' es republicá, deixés amputarse previamente els brassos, quedantse manco.

Desenganyis en *Caviritú*. A la Casa gran no tornaré á entrarhi may més, ni per la porta com las personas, ni per la claveguera com las ratas.
Hi ha massas gats que vigilan... y á la primera intenció ¡nyami se 'l cruspírian.

Llegeixo:
«El general de los jesuitas se halla gravemente enfermo.»
«Jesuita y malalt de gravetat? Senyal que li convé.

La forsa dels republicans

PIM·PAM·PUM

—Tiri, don Nicolau, y caygui qui caygui. Quan tots els ninots s' hagin acabat, veurém qué farà l' amo del Pim-pam-pum.